

In de noordelijke provincies zijn vele monumentale panden te vinden. Beno Hofman en Kirsten Otten – samen Hofman & Ko – doen onderzoek naar de geschiedenis van deze panden, die een belangrijk deel van het historisch erfgoed van de regio vormen. Kijk voor meer informatie over hun werkzaamheden eens op www.historischwonen.com.

Coehoornsingel 117, een Heerenbehuizing in voormalige ‘minne buurt’

Coehoornsingel 117 is een markant pand op de hoek met de Stationsstraat en het Emmaplein, aan de rand van waar ooit de stadswal lag. De op oudejaarsdag 1833 in Noordbroek geboren Wubbo Bos laat het pand, in neo-renaïssancestijl, in 1893-'94 bouwen. Bos is niet alleen verantwoordelijk voor dit pand, maar voor meerdere panden in de directe omgeving.

In de eindjaren van de vesting Groningen bestaat de Stationsstraat nog niet. Tussen de Jonkerstraat en de Driemolendrift ligt een aaneengesloten bebouwing van kleine huisjes. Het wordt het Oude Bosch genoemd en volgens een beschrijving uit 1866 is dit het ‘slechtst aangeschreven’ deel van deze ‘minne buurt’. Volgens de schrijver durven veel mensen er niet te komen omdat er ruig volk woont: ‘zug roegte woont ter.’

Bouwen op vrijgekomen grond

In 1878 maakt de Haagse stedenbouwkundige Bert Brouwer een plan voor de invulling van de gronden die vanaf het volgende jaar beschikbaar komen door de afbraak van de stadswallen. Onderdeel van Brouwers plan is de aanleg van een ‘toegang van de stadzijde naar de brug, over het verbindingskanaal bij het station’. Om dit te bewerkstelligen wil het stadsbestuur een groot bleekveld tussen de Bleekersgang, het Zuiderdiep en het Oude Bosch van de weduwe Jantje Huizinga-Tornga kopen en ‘eenige woningen’ afbreken.

Voor het bleekveld blijkt echter ook belangstelling van Wilhelmus Arnoldus Dopheide. Het lukt deze koopman om het betreffende perceel te bemachtigen, maar eigenlijk komt dat het gemeentebestuur wel goed uit. Dopheide, die samenwerkt met de aannemers Wubbo Bos en z'n eigen broer Petrus Harmannus, is namelijk bereid ‘de voor het maken van den toegang benodigde oppervlakte gronds kosteloos aan de gemeente afstaan’. Ook zullen de heren daartoe drie in de weg staande huisjes aan het Oude Bosch, die zij in hun bezit hebben, slopen. Voor Dopheide en partners zit de winst in het beschikbaar komen van bouwgrond aan een openbare weg.

De gemeenteraad gaat op 12 juni 1880 met slechts één tegenstem akkoord met het genereuze aanbod van Dopheide c.s. Ook de ‘aankoop en amotie van eenige woningen’ is onderdeel van het besluit. Aan het Oude Bosch gaat het om nog maar drie huisjes, want de andere huisjes zijn van Dopheide c.s. en jaren eerder is er door de gemeente ook al één aangekocht en gesloopt. De volgende maand krijgt de aan te leggen ‘toegang’ de naam ‘Stationstraat’. Pas vanaf december 1953 wordt de straatnaam met dubbel s gespeld.

De eerste huizen aan de nieuwe straat worden in 1881 gebouwd op de hoeken met het dan net gedempte Zuiderdiep en op Stationsstraat 1. Het volgende jaar gaat de combinatie Dopheide, Dopheide, Bos aan de slag en bouwt de huidige huisnummers 7, 9 en 11. De mannen werken

hiervoor samen met architect Willem van der Heide, die voor zichzelf datzelfde jaar nummer 4 bouwt. Wubbo Bos betreft met echtgenote Grietje Krijthe en kinderen het hoekpand Stationsstraat 11, dat dan S 292 is genummerd.

Twee ‘Heeren Behuizingen’

Om van de slechte naam van het Oude Bosch af te komen, geeft de gemeenteraad de straat in augustus 1882 nieuwe namen. Het westelijk deel wordt Ganzevoortsingel genoemd, en het oostelijk deel Coehoornsingel. Bos verwerft percelen op beide hoeken met de Stationsstraat en gaat die zelf bebouwen. In 1893 presenteert hij het plan voor de bouw van twee ‘Heeren Behuizingen’ op de hoek met de Coehoornsingel. Architect K. Hoekzema maakt het ontwerp en hoewel Bos aannemer van beroep is, vindt er een aanbesteding plaats waarbij de klus gaat naar de laagste bieder, J. Pas te Stedum.

In april 1894 zijn de huizen klaar en worden ze betrokken. In het huidige nummer 117, dan S 481, gaan Willem Lodewijk van Helten, zijn echtgenote Maria Louise Lisette Schäfer en enkele dienstbodes wonen. De in 1849 in het Gelderse Hedel geboren Van Helten is vanaf 1882 hoogleraar Nederlandse taal en letterkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen en net dat jaar bovendien rector magnificus. Ook wordt hij dat jaar gekozen tot lid van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen. Vijf jaar later wordt in de stad de wijknummering vervangen door een nummering per straat, waarmee S 481 verandert in Coehoornsingel 2.

In het najaar van 1911 krijgt Van Helten om gezondheidsredenen eervol ontslag bij de universiteit en verhuist met zijn vrouw naar Den Haag. Het huis wordt dan betrokken door de weduwe Moederdina Meursing-Detmers en haar volwassen zoon Hooite Wigcher. De in 1877 geboren jongste zoon van Wubbo Bos, Petrus Harmannus, wordt in 1918 de volgende bewoner. De verhuizing naar de overkant hangt samen met zijn huwelijk met Anna Elisabeth Dijksterhuis.

Scheepsbouwer en huisartsen

Petrus Harmannus Bos heeft met een broer vanaf 1899-1900 een scheepswerf aan het Reitdiep, onder de naam Gebr. Bos. In 1901 richt hij de Algemene Groninger Scheepshypotheekbank op. Tot zijn vele activiteiten behoren onder andere enkele commissariaten, het plaatsvervangend lidmaatschap van de Raad voor de Scheepvaart, het adviseurschap van het Groningse kantoor van de Rotterdamsche Bankvereniging en vanaf de oprichting in 1930 het bestuurslidmaatschap van het Noordelijk Scheepvaartmuseum. In de loop van 1927 verhuurt hij zijn werf aan W. Velthuis en acht jaar later volgt verhuizing naar Glimmen, waar Bos in 1941 overlijdt.

Ondertussen heeft de Coehoornsingel in 1929 een nieuwe nummering gekregen, doordat een deel van de voormalige Zuiderbinnensingel eraan wordt toegevoegd. Er wordt nu genummerd vanaf het Hereplein en daarmee verandert Coehoornsingel 2 in nummer 117. In 1935 wordt er in het pand een dokterspraktijk gevestigd. In bijna vijftig jaar tijd volgen verschillende artsen elkaar op. Recordhouder wordt Theun Johan van der Hem, die er vanaf het begin van de jaren zestig tot 1982 zijn praktijk heeft en in 1985 in het pand overlijdt. Zijn opvolger A.P.E. Sachs zet de praktijk voort op nummer 115. Coehoornsingel 117 wordt een kantoorpand en is dat momenteel nog steeds.